

{ Ken je stad }

1

DOCENTENHANDLEIDING KEN JE STAD

In dit document vindt u alle informatie op een rij met betrekking tot de schoolplaat 'Ken je Stad'. De schoolplaat is onderdeel van de site www.haagseschoolplaten.nl. Voor algemene informatie over de site en het museum verwijzen wij u naar de Algemene docentenhandleiding, welke ook op de site te downloaden is.

In deze docentenhandleiding vindt u de volgende informatie:

- a. Lessuggesties voor op school
- b. Mogelijkheden bezoek aan het museum
- c. Inhoudelijk verhaal, zoals te vinden op de site
  - Inleiding
  - Hoofdrollen schoolplaat
  - Museumobjecten
  - Den Haag anno nu
  - Moeilijke woordenlijst

{ Ken je stad }

a. LESSUGGESTIES OP SCHOOL

Deze site biedt u als docent diverse mogelijkheden voor een gebruik in de klas. Zo kunt u een schoolplaat als 'ouderwetse' (interactieve) vertelplaat gebruiken en deze als basis van een klassikale les inzetten, maar er zijn ook diverse opdrachten en quizzen beschikbaar. De docentenhandleiding zet alle informatie nog eens voor u op een rij in één document.

SCHOOLPLAAT (klassikaal)

De diverse digitale schoolplaten van het Haags Historisch Museum zijn zeer geschikt voor het gebruik in de klas. Daarbij kunt u de volgende stappen doorlopen:

- ter introductie op het thema/ de schoolplaat die u gaat behandelen, klikt u de knop **ALGEMENE INFO** aan en leest u het luisterverhaal voor dat onder het kopje **LEES** te vinden is. Bij sommige thema's is ook een korte film beschikbaar (onder de kop **KIJK**), of een audio-fragment onder de kop **LUISTER**, die kunt u ook gezamenlijk bekijken en/of beluisteren.
- Vervolgens bespreekt u de schoolplaat en de verschillende 'hoofdrollen' daarop. Met een klik op de figuren of gebouwen krijgt u extra achtergrondinformatie, beeldmateriaal, doorverwijzingen naar objecten in de collectie van het museum, enzovoort.
- Daarna kunt u één van de (interactieve) lesonderdelen inzetten: de (klassikale) quiz of het (zelfstandige) webspeurvel. Ter afsluiting bespreekt u de antwoorden klassikaal.

{ Ken je stad }

QUIZ (klassikaal)

Met de 'Ken-je-stad-quiz' kunnen leerlingen hun kennis testen. De quiz wordt klassikaal gespeeld, is opgezet in powerpoint en met een paar muisklikken heel eenvoudig te doorlopen. Laat de leerlingen alleen of in groepjes steeds nadenken over de opgaven en de volgens hen juiste antwoorden opschrijven. De leerling of het groepje met de meeste goede antwoorden wint en mag zich die dag 'Grote Kenner van Den Haag' noemen. De quiz kunt u op het tabblad 'voor docenten' op de site downloaden.

De antwoorden van de quiz:

1. b - Het Torentje
2. a - De Grote Kerk
3. a - Graaf Willem II
4. c - Het Binnenhof
5. c - Dit was een gevangenis (en nu een museum)
6. a - Gebouw 1 (het Torentje)
7. a, b en c - Gevangenoort, HHM, Mauritshuis
8. a - Op foto 1 (Lange Vijverberg)
9. b - Daar werden misdadigers vroeger opgehangen
10. c - Het Binnenhof

{ Ken je stad }

4

WEBSPEUREN (zelfstandig)

Ook kunnen leerlingen als verwerking van de klassikale les zelfstandig aan de slag met het 'Webspeurvel'. Aan de hand van dit speurvel maken de leerlingen in eigen tempo een aantal vragen en opdrachten. Om deze goed te beantwoorden, speuren ze rond op de schoolplaat 'Ken je Stad'. Het speurvel is te downloaden en uit te printen, leerlingen werken alleen of in duo's en vullen hun antwoorden op het vel in.

De antwoorden van het webspeurvel zijn:

1. a. Ooievaar en Leeuw.
b. De rode leeuw is het wapen van het Graafschap van Holland. Een graafschap is een gebied waar de graaf de baas is. De ooievaar is het stadswapen van Den Haag. Vroeger waren er veel ooievaars in Den Haag. Men dacht dat deze vogel geluk bracht.
2. 1. Haags Historisch Museum
2. Torentje
3. Mauritshuis
4. Hofvijver
5. Ridderzaal
6. Grote Kerk
7. Lange Vijverberg
- 3a. Je kijkt meer van boven op de stad, in tegenstelling tot het vorige schilderij, daar kijk je 'van de zijkant' tegen de stad aan.
- 3b. 1. Haags Historisch Museum
2. Torentje
3. Mauritshuis
4. Hofvijver
5. Ridderzaal
6. Grote Kerk
7. Lange Vijverberg
- 3c. Graaf Floris IV en zijn zoon Willem II.
4. Eigen invulling.
- 5a/b/c. Eigen invulling.

{ Ken je stad }

5

INTRODUCTIE MUSEUM (klassikaal)

Bezoekt u binnenkort het Haags Historisch Museum met uw leerlingen en vertelt u de kinderen van tevoren graag meer over het museum zelf? Met een introductiefilmpje geeft u de leerlingen alvast een goed beeld van het museum: waar ligt het, wat kun je zien, hoe is het ontstaan? De film duurt 6 min 25 en is te bekijken op:

www.haagshistorischmuseum.nl/page/bezoek

Op de schoolplatensite vindt u onder 'DOCENTEN, INTRODUCTIE MUSEUM' een korte toelichting die u in de klas kunt gebruiken als begeleidend verhaal bij het filmpje.

{ Ken je stad }

b. MOGELIJKHEDEN BEZOEK MUSEUM

MUSEUMLESSEN

Een les op school rondom het thema 'Ken je stad' is heel goed te combineren met een bezoek aan het Haags Historisch Museum of Museum de Gevangendoor. De volgende museumlessen sluiten goed aan bij het thema:

Typisch Haags

Deze museumles is speciaal ontwikkeld voor leerlingen van groep 5 t/m 8. Haagse Kakker, Haagse Hopjes, de ooievaar, Haagse Harry, ADO en Koningin Beatrix, allemaal hebben ze één ding met elkaar gemeen, ze zijn Typisch Haags! Tijdens de les bekijken de leerlingen schilderijen en voorwerpen die het verhaal van de stad vertellen, arm en rijk, hoeden en petten, zand en veen. Tijdens deze museumles worden alle zintuigen gebruikt en duiken de leerlingen in alles wat Typisch Haags is.

Duur: 75 minuten

Kosten: € 3,75 per leerling.

Emotietrip (groep 8)

Duistere, waargebeurde verhalen, bij de Hofvijver en op het Binnenhof. De beul op het schavot, boze schutters, een woedende menigte... één druk op de knop en ze komen tot leven. De emotietrip is een audio-stadswandeling langs historische onheilsplekken van Den Haag, inclusief een routeboekje.

Duur: 60 minuten.

Kosten: €2,50 per leerling.

Maandag t/m vrijdag van 9.00 uur tot 16.00 uur.

{ Ken je stad }

c. INHOUDELIJK VERHAAL

Het Binnenhof, in het centrum van Den Haag, is tegenwoordig het symbool voor het Haagse politieke leven. In de elfde en twaalfde eeuw stonden hier al huizen. De Hollandse graaf Willem II bouwde er zijn paleis, zijn zoon Floris V liet de Ridderzaal bouwen. Een heel goede plek: naast een meertje met schoon water (nu de Hofvijver) en vlakbij een groot bos (handig voor de jacht). De graven namen een hele hofhouding mee naar Den Haag, maar ook andere mensen kwamen, op zoek naar werk. Zo groeide Den Haag in de middeleeuwen snel. Een paar gebouwen uit die tijd bestaan nog steeds, bijvoorbeeld de Gevangenpoort en de Grote Kerk. Ontdek op deze schoolplaat meer over middeleeuws Den Haag.

Op de schoolplaat zelf is onderaan nog de volgende extra informatie te vinden:

- Voorleesverhaal: 'Lees over Den Haag in de Middeleeuwen'.
- Luisterfragment: een fragment van de zogenaamde 'Emotrip', een audiotour voor leerlingen, welke de middeleeuwen in Den Haag weer even tot leven brengt.
- Filmpje: hoe groeide de stad door de eeuwen heen? In een animatiefilmpje wordt dit in één opslag duidelijk.

{ Ken je stad }

HOOFDROLLEN SCHOOLPLAAT

De *gemarkeerde* termen in de tekst zijn na te zoeken in de 'moeilijke woordenlijst' verderop

Willem II

Graaf Willem II liet in Den Haag de Ridderzaal bouwen als een grafelijk slot. Dat deed hij op de plek waar eerder al een jachtslot stond. Willem II heeft de Ridderzaal nooit helemaal af gezien. Want in 1256 zakte hij met zijn paard door het ijs bij het West-Friese Hoogwoud. Hij voerde daar oorlog tegen de Friezen. Toen de Friezen zagen dat Willem II hulpeloos in het ijs lag, sloegen ze snel zijn schedel in.

Wist je dat... Willem II een Hollandse Graaf was, maar ook tot koning van het Duitse Rijk werd gekozen? Dat was natuurlijk wel een mooi paleis waard.

Floris V

Floris V was de zoon van Willem II. Na de dood van zijn vader zorgde hij dat de Ridderzaal werd afgebouwd. Het is nog altijd het bekendste gebouw van het Binnenhof.

Wist je dat... de Lange Vijverberg eigenlijk bestaat dankzij deze Floris? Hij liet een duinmeertje uitgraven (de huidige Hofvijver), de berg van het zand dat daar uit kwam werd de 'Vijverberg'.

Floris van Dam en Maria van Dorp

Floris van Dam was een belangrijke inwoner van Den Haag. Hij was een schout en zorgde ervoor dat misdadigers opgepakt werden en hun straf kregen. Floris was getrouwd met Maria van Dorp.

Wist je dat... Floris en Maria het Hofje van Dam hebben gesticht? Daar konden alleenstaande vrouwen en weduwen gratis wonen. Floris en Maria deden dat uit liefdadigheid.

Rode Leeuw

De rode leeuw is het wapen van het Graafschap van Holland. Een graafschap is een gebied waar de graaf de baas is.

Ooievaar

De ooievaar is het stadswapen van Den Haag. Vroeger waren er veel ooievaars in Den Haag. Men dacht dat deze vogel geluk bracht.

Wist je dat... er veel ooievaars in Den Haag waren door de vele weilanden, veengronden, duinmeertjes en moerassen in de buurt? Daar zijn ooievaars dol op.

Willem van Oranje

Willem van Oranje was een belangrijke *edelman* in de 16de eeuw. Willem voerde oorlog tegen de Spanjaarden, die de macht over Nederland hadden. Door zijn verzet tegen de Spanjaarden wordt Willem nog altijd de Vader des Vaderlands genoemd.

Wist je dat... ons volkslied 'het Wilhelmus' over deze Willem van Oranje gaat? Een ode aan de Vader des Vaderlands.

{ Ken je stad }

Maurits van Oranje

In de 16de eeuw verhuisde prins Maurits van Oranje met zijn **hofhouding** naar Den Haag. Hij ging op de hoek van het Binnenhof wonen. De vierkante toren van het Binnenhof heet daardoor nu nog de Mauritstoren. Doordat Maurits naar Den Haag verhuisde, werd Den Haag een hofstad. Zo noem je een stad waar de vorst woont.

Wist je dat... Maurits heel goed kon vechten? Hij gebruikte allerlei slimme trucjes, zodat hij veel oorlogen met zijn leger won.

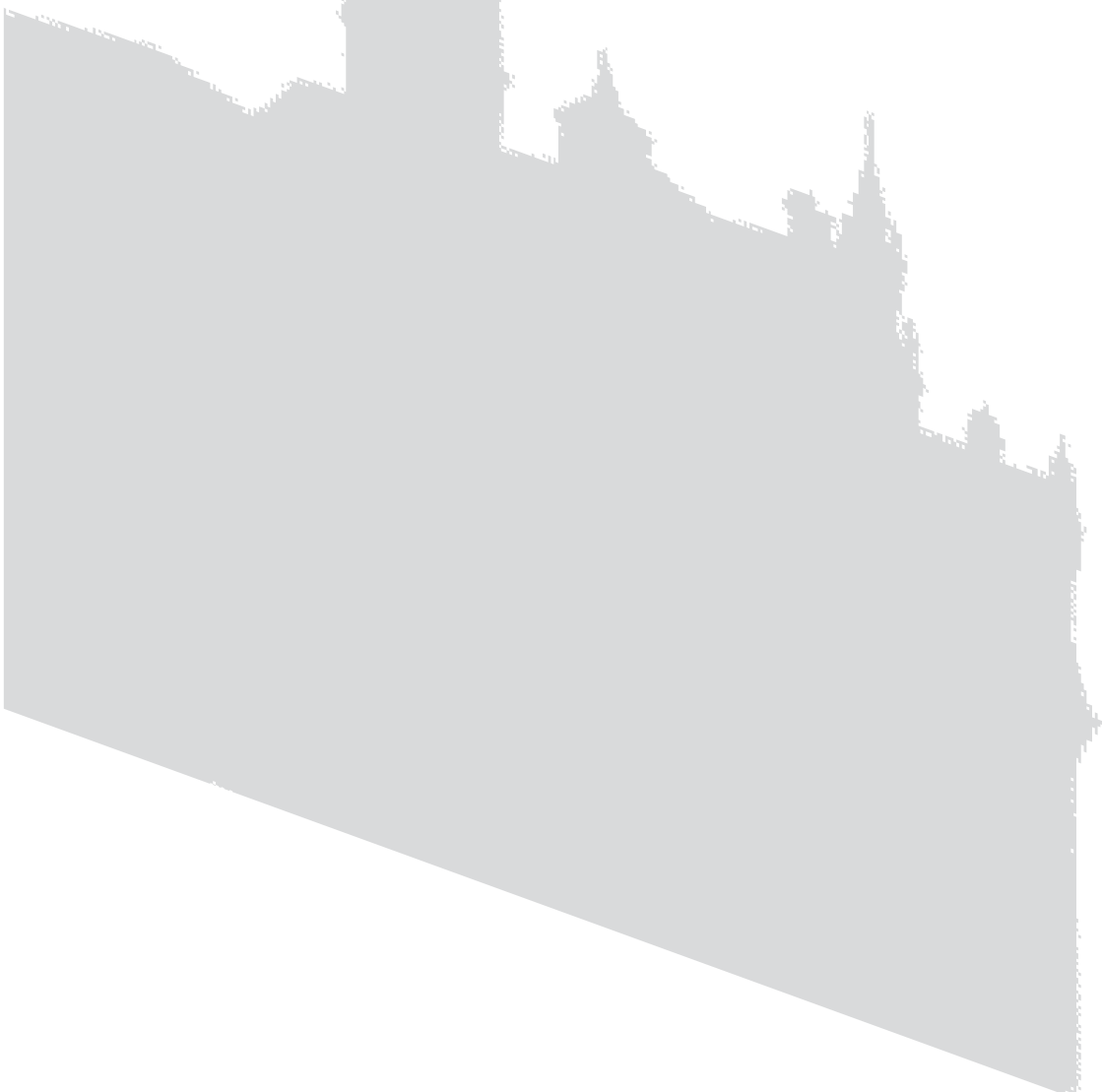

Hugo de Groot

Hugo de Groot was een groots denker, schrijver en beroemd rechtsgeleerde. Hij leefde in Den Haag en werkte in de Gevangenpoort. Hij moest daar zorgen dat alles netjes verliep en loste klachten van gevangenen op.

Wist je dat... Hugo de Groot het niet eens was met Prins Maurits en in slot Loevestein gevangen werd gezet? Hij ontsnapte uiteindelijk door zich in een grote boekenkist te verstoppen.

{ Ken je stad }

MUSEUMOBJECTEN SCHOOLPLAAT**Graaf Willem II van Holland**

Graaf Willem II van Holland

Willem II (1228-1256) was een graaf. Als graaf moest je zorgen dat alles goed ging in een bepaald deel van een land. Willem II mocht in Holland de baas zijn. Maar hij werd ook benoemd tot koning van het Duitse Rijk. Willem II vond dat hij dan ook een echt paleis moest hebben. Hij liet dat paleis bouwen in Den Haag: de Ridderzaal. Het paleis lag dichtbij allerlei belangrijke wegen en je kon er vlakbij jagen in het Haagse Bos. Willem II heeft nooit de Ridderzaal helemaal af gezien. Hij ging dood in West-Friesland in 1256, waar hij oorlog voerde tegen de Friezen. Tijdens de strijd zakte hij met zijn paard door het ijs. En toen sloegen de Friezen snel zijn hoofd in.

Graaf Floris V van Holland

Schilderij door Hollandse School, ca. 1600

Floris V (1254-1296) was de zoon van Willem II. Floris V werd ook graaf van Holland, net als zijn vader. Hij zorgde dat de Ridderzaal werd afgebouwd. Maar Floris liet nog meer doen: hij liet de Hofvijver uitgraven. Dat was eerst een klein meertje. Hij maakte het meertje een stuk groter. Al het zand dat hij uit de Hofvijver liet scheppen, gooide hij ernaast. Die hoop zand werd de Vijverberg genoemd. En zo heet die plek nog altijd. Maar er staan nu huizen op.

Floris van Dam

Schilderij door Hendrik Grudij, 1548

De graven van Holland brachten veel mensen mee naar Den Haag. Zo had de graaf **lakeien** (mannelijke bedienden), **hofdames** en **ambtenaren**. Floris van Dam was zo'n ambtenaar. Hij werkte voor de graaf als schout en zorgde ervoor dat boeven werden opgepakt en een straf kregen. Den Haag werd door de komst van de graven steeds drukker. Want er kwamen ook meer bakkers, slaggers en handwerkmannen (bijvoorbeeld een smid of een timmerman) naar de stad. Zij wilden graag geld verdienen aan de graaf en zijn **hofhouding**.

Maria van Dorp

Schilderij door Hendrik Grudij, ca. 1550

Maria van Dorp was de vrouw van de schout Floris van Dam. In 1555 schreven zij samen hun testament. In dit document schreven ze wat er met hun geld moest gebeuren na hun dood. Ze besloten dat degene die het oudste zou worden, een hofje met 13 huisjes in Den Haag zou bouwen voor arme mensen. Toen Maria dood ging, hield Floris zich aan zijn belofte. Hij liet het 'Hofje Floris van Dam' bouwen. Dat vind je nog altijd aan de Juffrouw Idastraat.

Prins Willem van Oranje

Schilderij door Michiel Jansz. Van Mierevelt, ca. 1575

Willem van Oranje (1533-1584) was in zijn tijd de belangrijkste edelman in Nederland. Hij woonde niet in Den Haag, maar hij was wel belangrijk voor de stad. In zijn tijd wilden een

{ Ken je stad }

paar mensen het Haagse Bos kappen, want er was geld nodig voor de oorlog tegen de Spanjaarden. Daar stak Willem een stokje voor. Hij beschermde de bomen van het Haagse Bos. Hij zorgde in 1575 dat de bomen nooit verkocht of gekapt mochten worden. Daar waren de Hagenaren blij mee, want ze wilden hun bos houden. In de 17de eeuw is op dit schilderij een 'Oranjeboom' erbij geschilderd. De boom is een symbool voor de groei en bloei van de familie Van Oranje. Ook zie je op de achtergrond van dit schilderij een stukje van de stad Delft, waar Willem van Oranje één van zijn huizen had: het Prinsenhof. Hier werd hij in 1584 vermoord door iemand die aan de kant van Filips II van Spanje stond.

Prins Willem van Oranje

Terracotta beeld door Louis Royer, 1891

Willem van Oranje (1533-1584) was de baas over gebieden in Nederland, Duitsland én in Frankrijk. Hij had ook de macht over een gebied rond de Franse stad Orange. Daarom mocht hij zich prins Van Oranje noemen. 'Orange' is namelijk Frans voor oranje. De grote baas van Nederland was in die tijd Filips II van Spanje. Willem was het vaak niet eens met Filips. De Spanjaard wilde dat iedereen katholiek werd. Maar Willem vond dat iedereen zelf moest kiezen wat hij geloofde. Willem was ook bang dat Filips de macht van **edelen** (mensen die van adel zijn, bijvoorbeeld een graaf) wilde afpakken. Willem was een graaf, dus hij was daar niet blij mee. Hij zei dat Filips moest veranderen. Maar Filips wilde niet luisteren. Daarom pakte Willem samen met andere edelen de wapens op en trok ten strijde tegen Spanje. Het werd het begin van de Tachtigjarige Oorlog tussen Nederland en Spanje: de Opstand.

Prins Maurits van Oranje

Schilderij door Jacob Frans van der Merck, ca. 1630

Prins Maurits (1567-1625) was de zoon van Willem van Oranje. Hij was een stadhouder. Een stadhouder was iemand die de baas was als er geen koning of andere leider was. Maurits had ook een belangrijke plek in het leger van de Republiek. Hij was kapitein-generaal en vocht mee in meerdere veldslagen tegen de Spaanse koning. Maurits woonde in Den Haag, net als zijn halfbroer Frederik Hendrik. Maurits had zijn eigen vleugel aan het Binnenhof. Dankzij Maurits en vooral zijn halfbroer werd Den Haag een echte 'hofstad' met alle pracht en praal die daarbij hoort. Een hofstad is een stad waar de vorst woont.

Hugo de Groot

Schilderij door onbekende kunstenaar, 1617

Hugo de Groot (1583-1645) was een echt wonderkind. Hij was heel slim en wist heel veel, omdat hij altijd aan het lezen en studeren was. Toen Hugo 17 jaar was, werd hij **advocaat** in Den Haag. Toen hij 24 jaar was, kreeg hij een nog hogere plek. Hij werd **aanklager** bij de twee grootste gerechtshoven in Holland en Zeeland. Hij moest hierdoor ook zorgen dat alles in de Gevangenpoort goed ging. De Gevangenpoort was de gevangenis van het **Hof van Holland** in Den Haag. Als een gevangene een klacht had over de Gevangenpoort, dan moest Hugo die klacht onderzoeken.

{ Ken je stad }

Een ooievaar als kaarsensnuit

Schaar door onbekende kunstenaar, 1724

Een kaars gaat roken als de **lont** te lang is. Dan krijg je zwarte rook. Die rook maakt vlekken op muren en op het plafond. Met een 'kaarsensnuit' kon je de lont afknippen. Zo zorgde je dat er geen vieze vlekken kwamen. Dit schaartje kan zo'n 'kaarsensnuit' zijn, maar dat weten we niet zeker. Misschien is het gewoon een hele mooie schaar; een sieraartje in de vorm van een ooievaar. Die vogel zag je vroeger wel vaker in Den Haag. Ze bouwden hun grote nesten op de daken van de stad en zochten op de vismarkt smakelijke hapjes. Misschien is de ooievaar daarom al 500 jaar het wapen van Den Haag. De vogel zelf zie je nu bijna niet meer in Den Haag. Maar je ziet nog wel veel afbeeldingen van de vogel in de stad. Op alles van de gemeente Den Haag staat de ooievaar. Kijk maar eens goed naar de Hagenartjes, de groene, ijzeren paaltjes in de stad. Zelfs daar staat een ooievaar op!

Plattegrond van Den Haag in 1570

Schilderij door Cornelis Elandts, 1663

Al meer dan 1.000 jaar wonen er mensen in Den Haag. In het gebied waar nu de Grote Kerk staat, was toen al een klein boerendorpje. Dit dorpje werd 'Die Haghe' genoemd. In de 13de eeuw kwamen de graven van Holland in de buurt wonen. Ze bouwden het Binnenhof. Later bouwden ze ook de Gevangenpoort en de Kloosterkerk aan het Voorhout. Het oudste gebouw van Den Haag is het kerkje van Loosduinen. Dat werd rond 1230 gebouwd. Deze plattegrond laat zien hoe Den Haag er in 1570 uitzag. Links zie je nog het boerendorp en in het midden zie je het hofgebied, waar de graven bouwden.

De Hofvijver vanaf het Doelenterrein

Schilderij door onbekende kunstenaar, 1567

De grote plas water op dit schilderij is de Hofvijver. Links zie je het Binnenhof en rechts de Lange Vijverberg. Op de Lange Vijverberg lopen nog altijd wandelaars onder de bomen. Dit deel is door de eeuwen heen weinig veranderd. In de verte zie je een kerk. Dat is de Grote Kerk. Daaromheen zie je het boerendorp 'Die Haghe'. Vooraan op het schilderij zie je mensen wandelen. Die plek heet nu de Korte Vijverberg. En helemaal vooraan zie je een schietbaan, waar Haagse **schutters** oefenen met pijl en boog. Op dit oefenterrein werd drie maanden per jaar **op den schyf** geschoten. Bij het kleine huisje zie je zo'n schutter mikken op het doel. De Doelenstraat is hiernaar vernoemd. De schutters hadden hun clubgebouw aan de Hofvijver. Dat gebouw kun je nu nog bekijken, omdat dit nu het Haags Historisch Museum is.

Gezicht op de Bierkade / Den Haag groeit

Schilderij door Jan ten Compe, ca. 1750

Hier zie je de Bierkade en het Groenewegje in Den Haag. Links staat een kraan die werd gebruikt voor het verplaatsen van biervaten. Die gingen van de ene boot naar de andere boot. De Kranestraat, die dwars op de kade uitkomt, is hiernaar genoemd. In de 16de eeuw lieten Haagse bestuurders meerdere havens uitgraven bij het Spui: de Wijnhaven, Schedeldoekshaven en de Nieuwe Haven. De spullen moesten ook verkocht worden. Zo kreeg Den Haag ook snel de Kalvermarkt, Houtmarkt en de Turfmarkt.

{ Ken je stad }

De Plaats met het Groene Zoodje

Schilderij door onbekende kunstenaar, ca. 1555

Rechts zie je de Gevangendoor. Dit was de gevangenis van Den Haag. Maar het was ook de poort naar het Binnenhof. Op het schilderij zie je ook de Plaats. Daar stond het Groene Zoodje. Dat was een stenen schavot, de plek waar misdadigers hun straf kregen. Dat kon de doodstraf zijn. Maar op het Groene Zoodje kon je ook een lijfstraf krijgen. Dan werd je bijvoorbeeld met stokken geslagen. In de verte zie je rechts de Hofvijver en het Binnenhof.

Rolzaal van het Hof van Holland

Prent door François van Bleijswijck, ca. 1730

Dit is de Rolzaal op het Binnenhof, waar een rechtzaak aan de gang is. De zaal is vernoemd naar de rollen perkament waarop de rechters hun vonnissen lieten schrijven. Den Haag is belangrijk voor de Nederlandse geschiedenis van strafrecht. Vele bekende, politieke mensen moesten hun straf afwachten in de Haagse Gevangendoor. Ook wanbetalers en andere misdadigers, arm én rijk, kwamen hier achter tralies. Het Hof van Holland besloot wat er met de gevangenen moest gebeuren. Het Hof was de rechtbank van de gewesten Holland en Zeeland. Het Hof van Holland was de allerhoogste rechtbank. Omdat die rechtbank in Den Haag was, werd de stad heel belangrijk voor de rechtspraak. Het was ook het begin van Den Haag als stad van recht en vrede. De Gevangendoor werd gezien als poort naar de gerechtigheid. Hier kreeg je een straf als je iets fouts had gedaan. Of werd je vrijgesproken, als je niets fouts had gedaan.

De Hofvijver gezien vanaf het Buitenhof

Schilderij uit de Hollandse School, 1630

Op dit schilderij zie je twee zonen van Willem van Oranje: Maurits en Frederik Hendrik. Maurits is de man met de hoge hoed (in de groep met 5 ruiters is hij de 3e van links). Rechts naast hem rijdt zijn halfbroer Frederik Hendrik met een rode pluim op zijn hoed. Net als hun vader vochten de halfbroers tegen de Spaanse koning. En net als hun vader werden de halfbroers geen koning van Nederland, maar stadhouder. In een republiek kan je namelijk geen koning worden.

Een stadhouder was wel een baan met heel veel macht en aanzien.

Maurits en Frederik Hendrik woonden allebei in Den Haag: Maurits had zijn eigen vleugel aan het Binnenhof en liet daar de Mauritstoren bouwen. Die toren bestaat nu nog. Zijn broer Frederik Hendrik liet in de buurt van Den Haag hele paleizen bouwen. Bijvoorbeeld het Paleis Huis ten Bosch, waar de koningin nu woont. Dankzij de prinselijke halfbroers werd Den Haag een echte 'hofstad'. Zo noem je een stad waar de vorst woont.

De Plaats met de gevangendoor en het Groene Zoodje

Schilderij door een onbekende kunstenaar, 1597

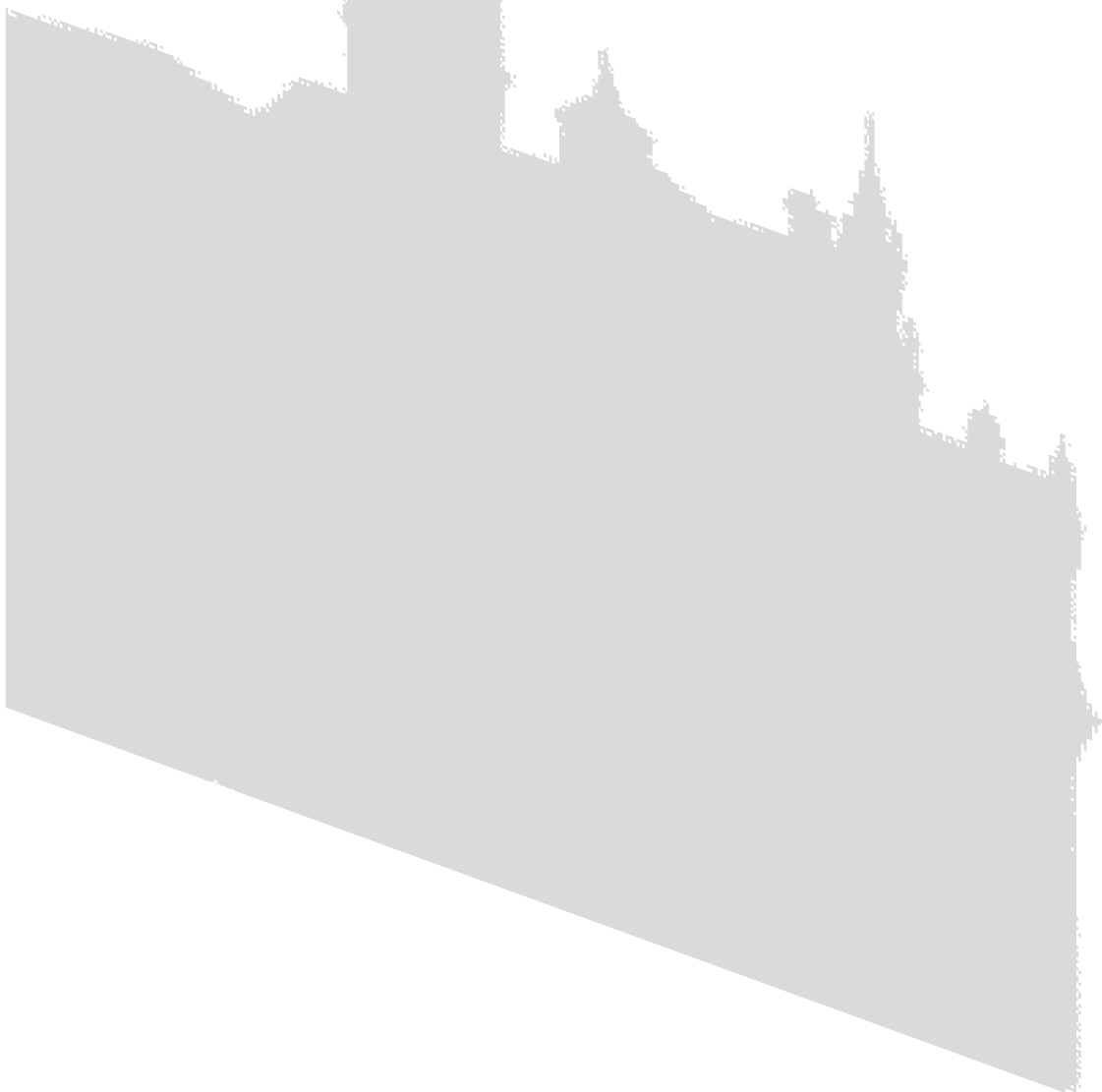
Den Haag had altijd veel buitenlandse bezoekers. Dat kwam doordat op het Binnenhof werd besloten hoe het land werd bestuurd. Als je dus een afspraak met Nederland wilde maken, dan ging je naar het Binnenhof. Links op dit schilderij zie je Poolse gezanten. Zij kwamen tussen 21 en 23 juli 1597 naar Den Haag. Ze staan voor de herberg 'De Moriaan' en zijn herkenbaar aan de rare veren op hun hoeden.

{ Ken je stad }

14

In het midden zie je prins Maurits lopen naar de Gevangenpoort. Voor hem lopen zijn hellebaardiers, dat zijn soldaten in het leger. Achter Maurits lopen een **edelman** en twee pages, zijn knechten. De jongeman naast Maurits is waarschijnlijk zijn 13-jarige halfbroer Frederik Hendrik. De dame in de zwarte mantel met kap moet Louise de Coligny zijn. Zij was de vrouw van Willem van Oranje. Hij was de vader van de twee prinsen, maar was al dood toen dit schilderij werd gemaakt. De mantel van Louise heet een huik. Deze mantel droegen Franse, hoge **edelvrouwen** als ze naar de kerk gingen. Louise heeft een **hofdame** bij zich en een edelman met rood-wit-blauwe veren op de hoed. Dat zijn de kleuren van de familie Van Oranje. De mooi geklede dame naast Louise is waarschijnlijk Charlotte Brabantine. Zij was de laatste dochter die Willem van Oranje kreeg met zijn vorige vrouw, Charlotte de Bourbon. Charlotte Brabantine woonde bij Louise in Paleis Noordeinde. Vooraan staan officieren van de schutterij, mensen die bij het Hof van Holland werkten en mensen van het stadsbestuur.

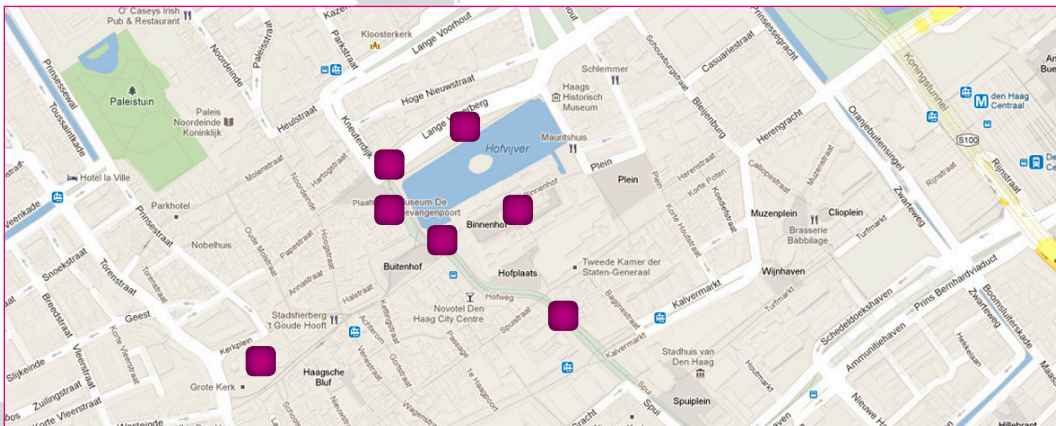

{ Ken je stad }

DEN HAAG ANNO NU

Voorafgaand aan of na afloop van een bezoek aan het museum kunt u via een virtuele of echte stadswandeling de plekken in Den Haag bezoeken die nog te maken hebben met de middeleeuwse stad. Hieronder ziet u de plekken en gebouwen die in de stadswandeling zijn opgenomen.

MOEILIJKE WOORDENLIJST

Lakeien - mannelijke bedienden

Hofdames - dames met een belangrijke titel die allemaal klusjes voor de vrouw van de graaf deden

Ambtenaren - mannen die zorgen dat alles in het graafschap goed werd geregeld
hofhouding: dat zijn alle mensen die voor de graaf werken

Edelen - mensen die van adel zijn, bijvoorbeeld een graaf

Advocaat - dan verdedig je iemand die wordt beschuldigd van een misdaad in de rechtbank

Aanklager - dan beschuldig je iemand van een misdaad in de rechtbank

Hof van Holland - de belangrijkste rechtbank van het land

Lont - dat is het stukje touw van een kaars

Schutters - mensen die lid waren van een boogschietvereniging

Op den schyf - op het doel

Perkament - een oud soort papier

Wanbetalers - mensen die niet op tijd hun rekening betaalden

Gewesten - gebieden

Gezanten - mensen die door de leiders van hun land werden gestuurd

Edelman - iemand die van adel is

Edelvrouwen - vrouwen met een adellijke titel

Hofdame - een vrouw met een belangrijke titel die allemaal klusjes doet